

traditioner, som senest er indgående beskrevet af *Kat Hørby* i *Academia Sorana. Kloster - Akademi - Skole*, 1962.

Den halve tusindårsdag for det pavelige og kongelige Københavns universitet nærmer sig. 400-året så fuldendelsen af H. F. Rørdams universitetshistorie, bragte Matzens retshistorie og gav stødet til Goos's retsregler. I 450-året påbegyndtes Norvins universitetshistorie, kom Povel Fønss's og Erik Rindums festskrift og udsendtes Danish Theses for the Doctorate. Den nye legathåndbog og de historiske oplysninger i årbogen viser lysten og viljen til at videreføre den københavnske universitetshistorie.

JØRGEN TVEVAD

HERLUF NIELSEN: *Kronologi. Dansk historisk Fællesforenings håndbøger. Viborg 1962 (1. oplag), 1965 (2. reviderede oplag). 90 s. Ill. 18 (12) kr.*

Bogen repræsenterer en fornyelse i forhold til Johannes Steenstrups »Tidsregning« fra 1908 (2. udg. 1922). Den er lagt anderledes an end sin forgænger. De matematiske forbemærkninger er trængt sammen og tidsregningen i oldtiden kortet af. En del kulturhistorisk stof er herved gledet ud. Til gengæld er der tilføjet et afsnit om »den folkelige kalender«, d.v.s. rimstave og runestave, forløberne for de senere almanakker (s. 81-85). Af andre nyheder kan der peges på redegørelsen for kongers og bispers regerings- og funktionsår (s. 30-33). I det hele gemmer der sig rundt om selvstændige, mindre bidrag, der forhøjer bogens værdi.

Fremstillingen er præget af sit formål: at give en kortfattet udredning til brug for den praktisk arbejdende historiker. Det er lykkedes at nå dette mål. Dog skal det bemærkes, at fremstillingsformen ikke er blevet så letløbende som i Steenstrups ældre arbejde. Den begrænsede plads har tvunget til knaphed. Dette i forbindelse med et i og for sig forståeligt ønske fra forf. om at få mest muligt med, har visse steder medført en ophobning af detaljer, der kan tage udsynet fra de læresætninger, som det fremfor alt er vigtigt at få slået fast.

Enkelte, for nordiske historikere mindre relevante dateringsformer (f. eks. inddelingen af måneden efter *consuetudo Bononiensis* s. 59-61, der kun kendes i to danske eksempler) kunne være kortere omtalt. Til gengæld kunne der være afsat plads til forklaringer på kronologiske særegenheder, som ellers blot strejffes. Når forf. har ment at burde nævne de ejendommelige årstalsvers, *chronosticha*, s. 35, skulle der være meddelt et eksempel herpå. De tre illustrationer s. 18 og 20-21 kunne være tydeligere inddraget i fremstillingen, eventuelt ved transkription af dele af den latinske tekst og forklarende billedunderskrifter.

Mest savnes dog et udblik over moderne kronologiske problemer. Diplomatisk depecher, som er udvekslet mellem forskellige hovedstæder og verdensdele i dette århundrede, rummer ikke så sjældent visse fælder, hvad angår time- og dagsangivelserne. Det gælder særlig, hvis en lokal sommertid spiller ind. En liste over tidsforskellene mellem hovedstæderne (eller landene og kontinenterne) i forhold til Greenwich-tid og en angivelse af, hvornår de vigtigste lande har haft eller har indført sommertid, ville være i høj grad tiltrængt. Det samme gælder oplysninger om, hvornår de enkelte lande er gået over fra lokal stedtid

til middelsoltid efter længdegrader. Det skete for Danmarks vedkommende ved lov af den 29. marts 1893, hvorved mellemeuropæisk tid fastlagdes som dansk normaltid.

En udtynding af detaljer her og der og en vis omdisponering af dele af det ældre stof ville sammen med udvidelser i den ovennævnte retning gøre bogen endnu mere nyttig end hidindtil for den historiker, der med Holbergs ord »sætter lærde glas for kronologisk øje«.

NIELS SKYUM-NIELSEN

IB KEJLBO: Historisk kartografi. Dansk historisk Fællesforenings håndbøger. København 1966. 83 s. 21 (14) kr.

Fællesforeningens håndbogsserie over historiske bidiscipliner bliver, efterhånden som de små bind udkommer, til en god lille samling af nemt tilgængelige oversigter. Den foreliggende korte skildring af væsentligst den europæiske kartografis historie har det ikke været nogen let opgave at løse – rent stilistisk. Stoffet er stort, og så at sige hver enkelt detalje spiller en rolle i udviklingsforløbet. Selvom globerne ikke kan siges at komme kartografien direkte ved, savner man alligevel en omtale af dem. Der er dog en vice-versa-påvirkning imellem de to former for afbildning af jorden. Stoffets sammentrængning smitter selvsagt af på stilen i bogen. Den virker nærmest som et let udvidet leksikonartikel. Deri ligger der ret betragtet ikke nogen forklæjning. Man går nemlig som oftest forgæves til diverse leksika for at få besked om det foreliggende emne. På den vis afhjælper denne håndbog et savn; men samtidig næres et andet. Ganske vist har forfatteren i forordet udtrykkelig taget forbehold; alligevel må det dog understreges, at illustrationer savnes ganske betydeligt. Dersom disse småbøger virkelig skal være det, som de giver sig ud for, nemlig håndbøger i ordets egentligste forstand, nytter det ikke meget, at en i øvrigt velforsynet litteraturliste henviser til det billedmateriale, som man almindeligvis ikke har ved hånden. Burde Fællesforeningen ikke have ofret noget mere på denne konto? Der kunne være opnået meget, bare ved nogle stregklicheer.

Der skal ikke rettes nogen kritik mod enkeltheder i skildringen, undtagen over for gengivelserne af de latinske tekster s. 52 f. Hvorfor er forkortelserne ikke opløste? En håndbog skal hjælpe brugeren og lette ham i arbejdet, ikke bebyrde ham med irriterende småproblemer. Kunne forfatteren ikke selv opløse forkortelserne, ville en dertil kyndig hjælp sikkert kunne have klaret sagen på mindre end en halv time. For øvrigt er de vedføjede oversættelser ikke altid lige nøjagtige. Over for fordelingen af stoffet kan man vel nok rette kritik; men på dette felt spiller det subjektive skøn i alt for høj grad ind til, at kritik kan være berettiget. Det kan dog siges, at det efterhånden herostratisk berømte »Vinlandskort« tildes alt for megen plads, når det drejer sig om en håndbog som den foreliggende. I den forbindelse skal det blot her af hensyn til brugeren påpeges, at den forkerte oversættelse af kortteksten ved Grønland troligt citeres.

Håndbogen giver i øvrigt som nævnt god besked i klar form. Når man løber litteraturlisten igennem, kan man ikke undlade at undre sig over, at der ikke på dansk foreligger en større samlet og nogenlunde moderne oversigt over karto-